

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

Deres ref.
15/5421 – 2

Vår ref.
16/9-eal

Dato
29.01.2016

Evaluering av organiseringen av arbeidet med ansvarlig forvaltning – Statens pensjonsfond utland

Vi viser til Finansdepartementets brev av 8. desember 2015.

Innledningsvis vil Etikkrådet si at den nye organiseringen har i seg potensial til ytterligere å bidra til ansvarlig forvaltning av fondets midler, og at vi allerede i 2015 har vist noe av dette potensialet. Beslutninger på grunnlag av Etikkrådets tilrådninger tas nå raskere enn tidligere. Norges Bank og Etikkrådet har mer kontakt, både formelt og uformelt. Etikkrådets arbeid med utelukkelse og observasjon er bedre integrert i fondets samlede ansvarlige forvaltningsvirksomhet enn tidligere. Samtidig har Etikkrådet fortsatt en selvstendig stilling og bestemmer selv hvilke selskaper og problemstillinger det tar opp til vurdering.

I sitt brev ber departementet om:

- En redegjørelse for hvordan informasjonsutvekslingen og samarbeidet mellom Norges Bank og Etikkrådet fungerer,
- En redegjørelse for hvordan kontakten med enkeltelskaper blir koordinert,
- En vurdering av hvordan den nye organiseringen bidrar til å ivareta formålet med endringene i retningslinjene om tydeligere ansvarslinjer, bedre samspill mellom Etikkrådet og Norges Bank samt en mest mulig sammenhengende kjede av virkemidler,
- En vurdering av hvordan hensynet til åpenhet er sikret i arbeidet med ansvarlig forvaltning.

Informasjonsutveksling

Vedlagt følger rutiner for informasjonsutveksling mellom NBIM og Etikkrådet. Disse rutinene skal bidra til at Norges Bank og Etikkrådet oppfyller retningslinjenes krav om samarbeid og koordinering.

Koordinering av selskapskontakt

Når Etikkrådet skal kontakte et selskap for første gang, varsler sekretariatet NBIM og spør om banken ønsker å koordinere kontakten med selskapet. I varselet opplyser Etikkrådet hva utredningen gjelder. For selskapene der NBIM ønsker å koordinere kontakten, varsler banken selskapene om at Etikkrådet vil ta kontakt. For noen selskaper har NBIM uttrykt ønske om å koordinere ytterligere kontakt med selskapene. I slike saker opplyser rådet NBIM om at det sender utkast til tilrådning til selskapene og opplyser også om at det vil ha møter med selskapene. Rådet har også spurt NBIM om det vil delta på felles møter med selskaper, men så langt har banken ikke ønsket dette. Rådet vil stille all dokumentasjon (brev, referater, konsulentutredninger) som NBIM ønsker å motta, til disposisjon for dem.

NBIM har indikert at den fremover vil informere om møter med selskaper som Etikkrådet har under utredning, når møtene berører de forholdene Etikkrådet vurderer.

Så langt har Etikkrådet varslet NBIM om at rådet vil kontakte 46 selskaper. NBIM har koordinert kontakten med 17 av disse selskapene.

NBIM gjøres således kjent med all kontakt som Etikkrådet har med selskapene, og koordinerer kontakten med de selskapene der banken finner det hensiktsmessig.

Vurdering av hvordan den nye organiseringen bidrar til å ivareta formålet med endringene i retningslinjene

Formålet med informasjonsutveksling og koordineringen er ifølge retningslinjene for utelukkelse og observasjon:

- At ansvarslinjene mellom banken og rådet skal være tydelige,
- At kommunikasjon med selskaper skal oppfattes som entydig,
- At banken skal kunne integrere Etikkrådets kommunikasjon med selskaper i den øvrige selskapsoppfølgingen,
- At Etikkrådets og bankens arbeid skal være integrert.
- En sammenhengende kjede av virkemidler i arbeidet med ansvarlig forvaltningsvirksomhet,

Med den nye organiseringen er det tydelige ansvarslinjer mellom banken og rådet. Etikkrådets eneste oppgave er å gi råd om utelukkelse eller observasjon til Norges Bank og å vurdere om selskaper skal tas inn igjen i fondet. I den sammenheng er det nødvendig å innhente informasjon fra mange kilder, også fra selskapene. Formålet med Etikkrådets selskapskontakt er å innhente informasjon for å vurdere om selskapet bør utelukkes eller settes til observasjon. Effekten av dette kan være at selskaper iverksetter tiltak som gjør at de likevel ikke blir utelukket, men påvirkning er likevel ikke hensikten med Etikkrådets selskapskontakt.

I sine brev til selskaper gjør Etikkrådet rede for sitt ansvar som uavhengig rådgiver for Norges Bank, og gjør greie for at Norges Bank er eier av verdipapirene, og at banken forvalter fondet på vegne av Finansdepartementet. Det bør således ikke være rom for misforståelser om hvem som har hvilke oppgaver, og kontakten med selskapet kan i så måte sies å være entydig.

Etikkrådet legger for øvrig til grunn at det viktigste ikke er hvordan kommunikasjonen kan oppfattes av noen av de 9000 forskjellige selskapene, men at en koordinert og entydig kommunikasjon bidrar til integrasjon av arbeidet og dermed økt effekt av en sammenhengende kjede av virkemidler.

Hvis banken planlegger å selge seg ut av et selskap som Etikkrådet utreder, vil banken kontakte rådet og spørre om en tilrådning om utelukkelse er nær forestående. Da vil banken beholde en posisjon i selskapet slik at tilrådningsen kan avgis og vurderingen av selskapet bli offentliggjort. Dette er et eksempel på hvordan Etikkrådet arbeid er integrert med bankens arbeid. Et annet eksempel på koordinering er diskusjonene mellom rådet og banken da Finansdepartementet ba om innspill til organisering av arbeidet med det nye kullkriteriet. Gjennom møter og utveksling av skriftlig informasjon diskuterte vi oss fram til hva vi mente ville være den mest hensiktsmessige arbeidsdelingen mellom banken og rådet. Stortinget har i sin behandling rost den løsningen vi har bidratt til, en løsning vi mener gir et eksempel på godt samarbeid.

Etikkrådet legger til grunn at en sammenhengende kjede av virkemidler er kombinasjonen av alle de eierskapsgrep som NBIM har til rådighet, samt Etikkrådets dialog med selskapene, herunder muligheten av en tilrådning om observasjon eller utelukkelse. Ideelt sett vil en slik kjede føre til at risikoen i fondet går ned og ansvarligheten opp, enten fordi selskapene endrer adferd, NBIM finner ut at forretningsmodellen ikke holder og derfor selger, eller fordi selskapene blir formelt utelukket og dermed solgt. Så langt har NBIM, så vidt vi vet, ikke inkludert rådets kriterier i sitt eierskapsarbeid med selskapene. Men for å ivareta alle deler av den nye organiseringen vil Etikkrådet i 2016 samarbeide konkret med Norges Bank om selskaper og/eller sektorer som kan egne seg for hele virkemiddelkjeden. Dette kan inkludere noen av fondets større investeringer som NBIM har en direkte løpende dialog med.

NBIM kommuniserer sine forventninger til selskaper og tar opp de spørsmålene den finner formålstjenlig med selskapene, mens Etikkrådet innhenter den informasjonen som er nødvendig for at rådet skal kunne gjøre sine vurderinger. Overlappet mellom selskaper NBIM har dialog med og Etikkrådet utreder, er lite. I noen tilfeller har Etikkrådet både korrespondert med og hatt møter med selskaper NBIM har hatt nær kontakt med. Norges Bank har blitt informert om at Etikkrådet skal ha møter med disse selskapene, men har ikke ønsket å delta. Bankens har heller ikke bedt om kopi av rådets korrespondanse med selskapene. Etikkrådet har meget begrenset informasjon om innholdet i Norges Banks kontakt med selskaper. Ut i fra den informasjonen som er utvekslet mellom Norges Bank og Etikkrådet, legger rådet til grunn at virkemiddelkjeden inntil nå først og fremst innebærer at banken vurderer om eierskapsutøvelse er et bedre virkemiddel etter at banken har mottatt en tilrådning om observasjon eller utelukkelse fra Etikkrådet. Dette mener rådet er noe sent, og vi har derfor tatt initiativ til en dialog med Norges Bank om at de vurderer eierskapsutøvelse før Etikkrådet eventuelt sender selskapet et utkast til observasjon eller utelukkelse. Vi håper i evalueringen for 2016 å kunne vise til eksempler hvor deler av eller hele virkemiddelkjeden har vært tatt i bruk.

Hensynet til åpenhet

Etikkrådets tilrådninger offentliggjøres samtidig som banken offentliggjør sin beslutning. Beslutninger om utelukkelse og observasjon tas så langt raskere enn i det tidligere systemet, og dermed er tilrådningsene mer oppdaterte når de offentliggjøres. Videre informerer Etikkrådet om sin virksomhet i årsmeldingen, og fra i år har rådet også lagt sentrale deler av sin virksomhetsplan på sine nettsider. Rådet forsøker også å informere mer aktivt om sitt arbeid og å gjøre informasjonen som allerede er offentliggjort, mer tilgjengelig. Dermed er åpenheten om Etikkrådets arbeid noe økt med den nye organiseringen.

For det nye kullkriteriet er det lagt opp til at Norges Bank skal ha et selvstendig ansvar for å utelukke selskaper fra fondet, også uten en tilrådning fra Etikkrådet. Norges Banks

beslutninger skal da offentliggjøres, og det skal også listen over selskaper banken allerede har solgt seg ut av på samme grunnlag under sine risikobaserte nedslag. Dette tilsier at åpenheten om de samlede nedslagene fra fondet øker.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Johan H. Andresen', with a large, stylized initial 'J'.

Johan H. Andresen

Leder Etikkrådet

Vedlegg: Rutiner for informasjonsutveksling

Rutiner for informasjonsutveksling og koordinering mellom Norges Bank Investment Management og Etikkrådet

18/6/2015 (Oppdatert 18.12.2015)

Bakgrunn og hensikt

Det vises til Retningslinjer for observasjon og utelukkelse som angir roller og ansvar til henholdsvis Norges Bank og Etikkrådet for observasjon og utelukkelse av selskaper fra SPUs portefølje. Videre gir Norges Bank i brev 20. mars 2015 nærmere forventninger til prinsipper hvilke selskaper som velges ut for nærmere undersøkelse og prinsipper for utforming av råd. I tillegg gis det i brevet noe nærmere anvisning om kommunikasjon og samordning, i tråd med retningslinjenes § 7.

Hensikten med dette dokumentet er å nærmere beskrive rutiner for informasjonsutveksling og kommunikasjon mellom Norges Bank Investment Management og Etikkrådet, jf retningslinjenes § 7 fjerde ledd.

Rutinebeskrivelsen tar for seg tre hovedområder:

- **Informasjonsutveksling om porteføljen og pågående arbeid med enkeltelskaper**, jf retningslinjenes § 7 første ledd og tredje ledd. En målsetting er å bidra til effektiv ressursbruk.
- **Koordinert kontakt med enkeltelskaper**, med mål om at fondet skal oppfattes enhetlig, jf. retningslinjenes § 7 annet ledd.
- **Prosesstyring** for å bidra til effektiv behandling av sakene.

Informasjonsutveksling om selskaper i porteføljen og pågående arbeid

- Ved månedsslutt oversender NBIM på e-post til Etikkrådets sekretariat en rapport med liste over selskaper i fondets aksje- og renteportefølje.
- Etikkrådet kan av og til ha behov for beholdningsinformasjon om enkeltelskaper, for eksempel ved utarbeidelse av tilråding og korrespondanse med selskaper. Etikkrådet kontakter da NBIM og ber om informasjon om beholdning i det aktuelle selskapet.
- Etter hvert rådsmøte oversender Etikkrådet en liste over selskaper som er til undersøkelse hos Etikkrådet. Oversendelsen skjer på e-post.
- En gang i kvartalet oversender NBIM en oversikt over pågående selskapskontakt.
- Kontaktmøter mellom NBIM og Etikkrådet søkes gjennomført hvert kvartal. Hensikten med møtene er å utveksle informasjon om arbeidet med selskaper. NBIM informerer blant annet om planlagte og gjennomførte endringer i investeringsunivers. Om lag to uker i forkant av møtet skal NBIM og Etikkrådets sekretariat enes om dagsorden. NBIM fører referat fra kontaktmøtene.

Selskapskontakt

- Når Etikkrådet ønsker å kontakte et selskap, for eksempel for å be om informasjon eller møte, sender Etikkrådet e-post eller brev til NBIM med navn på selskap som skal kontaktes og angir tematikk og tidspunkt for planlagt kontakt med selskapet.
- NBIM vurderer kontakten NBIM evt. har med selskapet, og sender e-post eller brev tilbake til Etikkrådet om hvordan NBIM mener det er naturlig å ta kontakten videre. Alternativer inkluderer:
 - Etikkrådet kontakter selskapet på egen hånd, uten NBIMs bidrag. Hvis NBIM senere ønsker å bli koplet inn i kontakten med et slikt selskap, vil banken be om det.
 - NBIM kontakter selskapets IR og gjør oppmerksom på at Etikkrådet vil kontakte selskapet. Hvis kontakten tas skriftlig, får Etikkrådet kopi. Deretter tar Etikkrådet kontakten slik som i punktet ovenfor.
 - Eventuelt kan også tettere samordning avtales. NBIM gir beskjed om den ønsker å bli orientert om ytterligere kontakt med slike selskaper. For disse selskapene gir Etikkrådet beskjed til NBIM når det sender utkast til tilrådning til selskapet.
- Ved beslutning om utelukkelse av et selskap vil Norges Bank informere selskapet i forkant av offentliggjøring av beslutningen og samtidig informere særskilt om rutinene for opphevelse av utelukkelse.

Prosesstyring

- Tilrådinger oversendes fra Etikkrådet til Norges Bank på sikker måte. Etikkrådet skal ikke viderebringe innsideinformasjon om selskaper til Norges Bank.
- Når Norges Bank har besluttet å utelukke et selskap, informerer NBIM Etikkrådet på sikker måte om dette og om planlagt tidspunkt for offentliggjøring, slik at rådet får forberedt seg på offentliggjøring – inklusive oversettelse av tilråding til engelsk.
- Norges Bank står for innkalling til møter mellom Norges Banks hovedstyre/eierskapsutvalg og Etikkrådet.
- Etikkrådet vurderer årlig om grunnlaget for observasjon eller utelukkelse fortsatt er til stede og sender et kort brev om dette til banken.
- Etikkrådet oversender sin virksomhetsplan til NBIM når denne er fastsatt av rådet.